

ŠTEV. 2.

LETNIK XXIV.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.

V LJUBLJANI, DNE 15. FEBRUARJA 1923.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA.

J. B.: Tako se ne dela	16
B. J.: Avtonomija v zadružništvu	19
Zvišajmo zadružne deleže pri zadrugah z omejeno zavezo	21
Hrvatsko zadružništvo	23
Neprijazna finančna oblast	24
Medsebojne terjatve med Nemško Avstrijo in Jugoslavijo	25
Vprašanja in odgovori	26
Zadružništvo	29

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 2, I. 1923.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrečno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drug občen zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

XXIII. redni občni zbor Zadružne tiskarne v Ljubljani, reg. zadr. z om. zav., se vrši v ponedeljek, dne 12. marca 1923, ob 4. uri popoldne v prostorih Zadružne zveze na Dunajski cesti št. 38, s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo upravnega sveta in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1922. 3. Sklepanje o porabi čistega dobička. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Sprememba pravil. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge v Senožetih, r. z. z o. z., se vrši dne 25. februarja 1923, ob 3. uri popoldne v šolskih prostorih v Jevnici. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1921 in 1922. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Prememba pravil. 5. Čitanje revizijskega poročila. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice, r. z. z n. z. v Središču, se bo vršil dne 25. marca 1923, ob 3. uri popoldne v uradni sobi. 1. Čitanje revizijskega poročila. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1922. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Prememba pravil. 6. Slučajnosti.

Redni letni občni zbor Okrajne posojilnice v Krškem, r. z. z n. z., se vrši dne 25. februarja 1923, ob 11. uri popoldne v svoji pisarni. 1. Računski zaključek za l. 1922. 2. Volitev načelstva in nadzorstva. 3. Predlogi.

Občni zbor Strojne zadruge Mihovce - Dragonjvas, r. z. z o. z., se bo vršil dne 1. sušca 1923, ob 9. uri popoldne v hiši načelnika Simona Medved v Mihovcih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Odobritev računskega zaključka za leto 1922. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Prememba pravil. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge v Sv. Mariji na Muri, r. z. z o. z., se bo vršil dne 25.

februarja 1923, ob 11. uri dop. v prostorih Pučke šole. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za leto 1922. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor »Zadružne mlekarne« v Orehovi vasi pri Mariboru, r. z. z o. z., se vrši v nedeljo, dne 25. februarja 1923, ob 2. uri popoldne pri načelniku M. Kmetecu v Orehovi vasi št. 2. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Prememba pravil. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Posojilnice v Dobrepoljah, r. z. z n. z., se vrši dne 18. februarja 1923, ob 3. uri popoldne v prostorih Kmetijskega društva. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Višnji gori, r. z. z n. z., se vrši dne 11. marca 1923, ob 4. uri pop. v uradnih prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1922. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Prememba pravil. 5. Slučajnosti.

Občni zbor posojilnice v Dobrepolju, r. z. z n. z., se bo vršil v nedeljo dne 18. februarja 1923, ob 3. uri popoldne v zadružnih prostorih. 1. Čitanje in odobritev zapisnika o zadnjem občenem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za l. 1922. 4. Prememba pravil. 5. Volitev načelstva. 6. Volitev nadzorstva. 7. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega društva za vas Hrastje in okolico, r. z. z o. z., se bo vršil dne 25. februarja 1923, ob 3. uri pop. v Društvenem domu. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 3. Prememba pravil. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Volitev nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Komendi, r. z. z n. z., se bo vršil dne 26. februarja 1923, ob 6. uri popoldne v posojilničnih prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din. na leto, za pol leta 12.50 Din. Za člane zvezinih združenj 20 Din. na leto. Posamezna številka 3 Din. — Izhaja 15. dne vsakega meseca.

Rokopisi se ne vračajo.

J. B.

Tako se ne dela.

Prišel je čas, ko se vršijo redni letni občni zbori. Na dnevnem redu občnih zborov so navadno tudi poročila načelstva in nadzorstva. Kaj pomeni tako poročilo? Tako poročilo pomeni račun o liševanju, o delu, kaj je načelstvo zadruga tekom poslovne dobe delalo in kakšen je bil uspeh tega dela. Občni zbor mu je poveril upravo zadruga; sedaj mora poročati, kako jo je upravljalo. Predvsem mora biti razvidno iz poročila, koliko je zadruga v pretečenem letu napredovala, kaj je storila v korist svojih članov in kako se je sama okrepila in pomnožila svoja sredstva. Z eno besedo lahko rečemo, da mora poročilo opravičiti in utemeljiti tisto zaupanje, ki so ga člani zadruga na občnem zboru pokazali kakemu sočlanu s tem, da so ga izvolili na odgovorno mesto, da so mu poverili važno dolžnost.

Zgodi se pa žalibog in to prav pogosto, da smatra načelstvo in nadzorstvo poročilo na občnem zboru le za neko formalnost, za to da se nekaj reče, za to da se nekaj napiše. V resnici se pa iz poročila prav nič ne razvidi, kako je načelstvo delalo, kako je zadruga napredovala, kaj je storila v korist članov in kako se je sama okrepila in pomnožila svoja sredstva. Stoji, da tako načelstvo poverjenega mu zaupanja ni opravičilo in se je izkazalo za zaupanja nevredno, ker občnemu

zboru, najvišjemu organu zadruga ni položilo računa.

Važen razlog, ki govori za polaganje točnih poročil, se le prerad in popolnoma prezre. Ta razlog je, da morajo biti člani zadruga o delu in poslovanju zadruga informirani. Ako se od članov zahteva zadruga zavest, ako se od njih zahteva zadruga disciplina, da poslujejo le z zadrugo, da le pri hranilnici in posojilnici nalagajo svoj denar in slično, potem morajo biti člani tudi na jasnem, kako zadruga stoji, kako zadruga dela. In najlepša prilika, ko so vsi zadrugarji zbrani in sicer za to zbrani, da bi kaj slišali o svoji zadrugi od onega, ki je zadrugo vodil in za njo odgovarjal, ta najlepša prilika se ne izkoristi, se opusti in načelstvo preide na dnevni red po tem, ko je načelnik v imenu načelstva povedal par fraz, da je zadruga v tem letu dobro delala, da je napredovala in da je veliko dobrega storila za svoje člane. Tako se ne dela, tako se zadrugarji ne vzgajajo k zavesti in disciplini in tako se v ljudeh ne vzbuja zaupanje v zadruga in njegove voditelje.

Če se vprašamo, kje je vzrok takemu postopanju načelstva, bomo v zelo mnogih slučajih prišli do tega, da načelstvo samo ne ve dosti, kako je zadruga delala, kako je napredovala, kaj je storila v korist svojih čla-

nov in kako se je sama okrepila in pomnožila svoja sredstva. Ne ve pa tega načelstvo iz enostavnega razloga, ker samo ni delalo, ker ni vršilo naložene mu dolžnosti in je menda poverjeno dolžnost zadružnega vodstva smatralo le za čast brez dela. In ako ni načelstvo delalo, seveda ni delala tudi zadruga, ker tisti, ki zadrugo predstavlja izven občnega zbora, je vendar načelstvo. In kakor načelstvo smatra tudi nadzorstvo svoje mesto samo za čast in seveda tudi nadzorstvo ne vrši svoje dolžnosti, sicer bi moralo že davno odstaviti načelstvo in sklicati izredni občni zbor, ker načelstvo ne vrši svoje dolžnosti.

To, kar smo tu navedli, je žalostna slika številnih naših zadrug. Številne naše zadruge spijo spanje pravičnega, zato ker načelstvo ne vrši svoje dolžnosti, ker načelstvo ne poroča o svojem delu, ker načelstvo nima rednih sej in sploh nima vpogleda v zadrugo. Riba pri glavi smrdi; zadruga spi, ker načelstvo spi. »Po ljudeh gori, po ljudeh doli« pravi star pregovor. Hvala Bogu, priznati moramo, da je vendar tudi še precej zadrug, ki delajo, ker imajo vsaj enega delavnega člana v načelstvu. Predvsem so tukaj naše hranilnice in posojilnice, ki vztrajno in požrtvovalno vršijo svojo nalogo. Res je, da je v celem načelstvu le ena oseba, ki dela, skrbi in se briga, in ta je po navadi duhovnik. Ta oseba mora napenjati vse sile, da giblje zaspalo načelstvo, da vrši delo, da drži na svojih ramah tako rekoč celo zadrugo.

So še tudi druge zadruge, ki delajo, pa ne zato, ker dela kak član načelstva, ampak zato, ker je tukaj zadružni nastavljenec, poslovodja, plačani tajnik, mlekar itd. Te zadruge delajo s plačano močjo, katera ni član

načelstva in ne nosi napram občnemu zboru in članom zadruge odgovornosti, katera pa vendar vrši vse delo. Seveda je v takem slučaju zadruga odvisna od poštenosti ali nepoštenosti, vestnosti ali brezvestnosti, pridenosti ali malomarnosti ene plačano osebe. Célo načelstvo in célo nadzorstvo pa se popolnoma zanese na eno osebo, prepusti delo, blagajno, ključe, korespondenco eni osebi, katere niti ne kontrolira, od katere si niti ne da poročati o tekočih poslih in katera niti član ni.

Vendar pa to načelstvo in to nadzorstvo nosi odgovornost, ker je prevzelo dolžnost in bi moralo poročati in polagati račune, ker mu je bilo zaupano hiševanje.

Razumljivo je, da je potem uspeh takih zadrug v prvi vrsti odvisen od osebnih lastnosti poslovodje, tajnika, mlekarja itd. Kakršna je ta oseba, tako je stanje zadruge; odbor, nadzorstvo in vsi člani pa so samo marioneta, samo kimavci. Seveda je dana tudi možnost — in žalibog se tudi dogaja. — da potem pri takih zadrugah pride do nerednosti, pride do malverzacij, da se dela škoda pri blagu, da se izvršijo celo poneverbe. Ako se kaj takega izvrši (in žalibog so taki slučaji vedno bolj pogosti), potem ima občni zbor pravico zahtevati povračilo vse škode do zadnjega vinarja od načelstva, ker je evidentno, da je načelstvo s svojo brezbriznostjo in nedelavnostjo dalo vajeti zadruge v roke plačanemu nastavljenecu. Lahko trdimo, da je mnogokrat načelstvo skupno z nadzorstvom sokrivo, da je dotični plačani nastavljenec postal zločinec, ker ga ni kontroliralo, ker mu je izročilo blagajno in knjige. »Priložnost napravi tata.«

.....

B. J.

Avtonomija in združništvo.

O pojmu avtonomija se mnogo piše in govori v politiki in za avtonomijo na eni strani, centralizem na drugi strani se vodi ljuta politična borba. In vendar ima pojem avtonomija velik pomen tudi v združništvu, je celo bistveni znak pravega združništva.

Običajno se navajajo tri temeljna načela, na katerih sloni združništvo, to so samouprava, samopomoč in lastna odgovornost. Samouprava ali avtonomija v združništvu pomeni predvsem, da si zadruga sama določa svoj delokrog, da si sama daje svoje zakone, tudi svojo ustavo v združniških pravilih. Samouprava pa pomeni tudi, da ima zadruga poleg lastne zakonodaje lastno upravo, da zadruga tudi sama vodi, sama upravlja vse posle po svojih organih kot so občni zbor, načelstvo in nadzorstvo. In to so neplačani organi zadruga, ki vršijo svojo funkcijo radi skupnosti, radi zavesti, da je vsakdo po svojih gmotnih razmerah in po svojih sposobnostih v večji ali manjši meri dolžan delati za občnost, za skupnost.

Ako govorimo o avtonomiji kot bistvenem znaku pravega združništva, je jasno, da proti temu obstoja nasprotna smer: centralizem v združništvu. Ta centralizem se pojavlja zlasti zadnji čas in si lasti svoje mesto v združništvu kot edino upravičeni sistem, češ da le močne centralizirane zadruga s številnimi podružnicami, z več tisoči članov in obsežnim uradničkim aparatom predstavljajo silo, ki lahko kot enakopravna in boja sposobna nastopi v konkurenčnem boju napram trgovskemu svetu s trgovsko izšolanim aparatom, s trgovskimi izkušnjami in s primernim kapitalom. Te cen-

tralizirane zadruga so velepodjetja, ki nosijo samo še ime zadruga, v bistvu pa so že kapitalistična podjetja in jim manjkajo bistveni znaki zadruga t. j. samouprava, samopomoč in lastna odgovornost.

Pri teh centraliziranih združgah ne moremo več govoriti o samoupravi, ker dejansko posamezni člani popolnoma zgubijo vpogled v poslovanje in tudi vpliv na vodstvo zadruga. Oni nimajo več zavesti, da je zadruga njihovo podjetje, pri katerem imajo tudi svojo besedo. Načelstvo pri takih centralnih združgah sicer še volijo člani, toda ne več direktno, ampak po delegatih. Kajti občni zbor take centralizirane zadruga z več tisoč članov ni več izpeljiv in bi bil zvezan s prevelikimi stroški. In tudi načelstvo nima več pregleda čez celokupno poslovanje velike zadruga, ampak je navezano na poročila uslužbencev: ravnatelja, poslovodje. Le ti imajo še vpogled, imajo vajeti zadruga v rokah.

Ne moremo govoriti pri takih podjetjih tudi o samopomoči. Članom ni tako podjetje nič drugega kakor trgovec, ki se od drugih razločuje le v tem, da jim daje gotove ugodnosti, da jim mogoče ob koncu leta prizna za ves izkupiček leta gotovo bonifikacijo v procentih, gotov procent dobička.

Sicer ostane pri takih združgah še omejeno jamstvo, toda odgovornost članov je čisto enaka kakor pri kapitalističnih družbah, samo še z gotovo vsoto. Ne čutijo pa člani nikake odgovornosti več moralno za to, kako poslujejo z zadruga, ali so mogoče oni s svojim poslovanjem zakrivali nesrečo, zakrivali izgubo. Načelstvo sicer pred zakonom še odgovarja za vodstvo zadruga, za

njeno poslovanje, toda ta odgovornost je formalna, ker dejansko več ne vodijo zadruge. V primeri z velikim obsegom podjetja, pri katerem že tudi manjše zgube in manjše neprevidnosti dosežejo stotisočne vsote, pomeni odgovornost načelstva le malenkost tudi, ako bi za svoje poslovanje odgovarjali s celim svojim premoženjem. Vodstvo podjetja pa dejansko vrši ravnateljstvo, vrši obsežen uradniški aparat.

In ravno v vprašanju lastne odgovornosti, ki tvori kreditno bazo za poslovanje zadrug in glede katerega morajo biti zadruge do skrajnosti vestne, ako hočejo, da bodo v poslovnem svetu uživale zaupanje, predstavljajo centralizirane zadruge veliko protislovje in veliko nevarnost. Vodstvo podjetja ima dejansko v rokah ravnateljstvo, ki članom zadruge ni odgovorno in gotovo ne more nuditi jamstva za škodo, ki jo lahko povzroči. Odgovornost za podjetje napram članom in napram tretjim osebam pa sloni na ramah načelstva, ki dejansko poslov več ne vodi, ki nima niti popolnega vpogleda. Edino, kar načelstvo more tu napraviti, je to, da pokaže kar največjo skrb in vestnost pri nastavljanju ravnateljev oziroma uradnikov in da stalno nadzira njihovo delo. Nesmiselno in krivično pa je, da nosijo člani načelstva vso odgovornost za poslovanje podjetja, dasi nimajo niti dejanskega vodstva, niti vpogleda, niti njihovo premoženje ne nudi garancij za škodo, ki lahko nastane v podjetju.

Pri malih samostojnih zadrugah pa imamo vso možnost, da se gori navedena zadruga načela samouprave, samopomoči in lastne odgovornosti tudi izvršujejo.

Vsi člani, ako se za zadrugo brigajo, imajo lahko vpogled v njeno poslovanje. Ti člani imajo tudi zavest, da to ni tuje podjetje, ampak da je to njihova zadruga, pri kateri imajo na občnem zboru edino oni be-

sedo, edino oni nastavljajo organe: načelstvo in nadzorstvo, edino oni so interesirani na tem, kako zadruga dela. Čim večja pa je zadruga, čim večje število njenih članov, čim večji obseg njenega poslovanja, tembolj ta zavest ponehava, tem manjši je vpogled posameznega člana in tem manjši njegov vpliv na poslovanje. Zato moramo gotovo kot pravi zadrugarji biti pristaši rajfajzenovega sistema malih zadrug za eno ali več sosednih občin, ker pri takih zadrugah se dejansko načelo samouprave lahko še izvršuje in imajo člani tudi zavest, da oni vodijo zadrugo, da gre zadruga in njeno poslovanje na njihovo odgovornost.

Pri takih zadrugah obstoja med člani ozka vez, obstoja gotova vzajemnost in skupnost, kakor med člani ene družine. Člani se poznajo, se shajajo, se pogovarjajo o zadrugi, njenih uspehih in njenih težavah, oni imajo skupen interes, skupno skrb, zadruga jim je srčna zadeva, katera jih druži. Pri velikih zadrugah centralah ta ozka vez popolnoma preneha, člani se ne poznajo in ne čutijo nobene skupnosti več, nobene vezi, njim zadruga ni več srčna zadeva, ki jih veže, ampak samo še tuje podjetje, nasproti kateremu uravnavajo svoje razmerje po golem računu, po višini in verjetnosti profita.

Edino pri malih zadrugah je še mogoče uveljavljati zahtevo, da člani načelstva in nadzorstva vršijo brezplačno svojo dolžnost v interesu skupnosti, v interesu občnosti, ne da bi se s tem od posameznih članov načelstva in nadzorstva preveč zahtevalo. Čim večja pa je zadruga, tembolj težke in komplicirane postajajo naloge vodstva zadruge, tem več časa jemlje delo za zadrugo. Zato se pri takih

velikih zadrugah ne more več zahtevati, da bi vodstvo vršilo svojo težko in odgovorno dolžnost brezplačno, da bi polovico vsega svojega časa ali še več delalo javno tlako.

Ne smemo pozabljati, da ima zadružništvo tudi velike moralne naloge. Moralne naloge zadružništva so celo važnejše kot gospodarske naloge. Vzgoja k skupnosti, k vzajemni pomoči, navajanje k delu za občno korist, vse to lepo z uspehom vršijo zadruge. Ako se v zadružništvu ne bo uveljavljalo to načelo, da ima vsak posameznik primerno svojim sposobnostim in svojim gmotnim razmeram dolžnost, da tudi za skupne interese, za občo korist nekaj dela, nekaj žrtvuje, potem se nam lahko zgodi, da ne bo več delavcev niti za naše kulturne organizacije, niti za naše politične samoupravne organizacije. Potem zdrava organizacija, ki dela za občo korist, sploh preneha in se bo uveljavljalo le dobičkarstvo, le sebičnost. Potem bo konec vsemu skupnemu delu, temelječem na socialni zavesti dolžnosti do družbe, konec našim lepim prosvetnim in gospodarskim organizacijam.

Še v enem smislu moramo poudariti avtonomnost zadružništva in prednost manjših, samostojnih zadrug v tem oziru. Zadružništvo nastopa v državi kot gospodarsko-socialna ustanova. Državni zakoni jo morajo kot tako upoštevati in zavzemati proti njej drugačno stališče nego proti zasebnim gospodarskim ustanovam pridobitnega značaja. Vsled tega je zakonodaja dovoljevala

zadrugam izjemno stališče napram raznim predpisom: upravnim, davčnim, pristojbinskim i. t. d. To pa je samo tako dolgo upravičeno, ako zadruge res nastopajo in delajo kot gospodarsko-socialna ustanova za dobrobit malih in srednjih ljudi. Velika centralizirana zadružna podjetja prej ali slej vedno večji meri zgubljajo ta značaj, stopajo v stik z vsakomur le po načelu dobička in tako jim postane najvišji cilj čim večji dobiček ravno tako kot zasebnim podjetnikom, ne pa čim večja dobrobit širokih slojev. Take široke zadruge se tudi ne držijo več poslovanja samo s člani. S tem seveda povzročijo opravičene pritožbe zasebnih podjetnikov in trgovcev, češ zakaj se temu podjetju dajejo gotove ugodnosti in prednosti, ker ima zadružno firmo, dočim v resnici posluje ravno tako kot oni. To, kar je na mestu in pravično za male samostojne zadruge, ki poslujejo samo s svojimi člani, ni več na mestu in opravičeno za centralizirane zadruge. In ker državna zakonodaja in uprava hoče biti pravična in objektivna, vzame ugodnosti obojim.

Izjemno stališče in avtonomijo napram predpisom obrtnega reda, napram davčnim in pristojbinskim predpisom smo vedno zahtevali, upravne in davčne oblasti pa nam jo niso hotele priznati sklicujoč se ravno na centralizirano zadružna podjetja, češ ali se njihovo delo sploh v čem razlikuje od dela trgovcev. In na ta način se pravim zadrugam godi krivica, se jim ne priznajo njihove pravice vsled nezadružnega postopanja centraliziranih zadrug.

Zvišajmo zadružne deleže pri zadrugah z omejeno zavezo.

Večina zadrug z omejeno zavezo je s starimi pravili iz predvojne dobe ohranila tudi stare deleže. Ti deleži pa so za današnje razmere, ko je denar tako silno zgubil svojo

prvotno vrednost, smešno nizki. Ker se po višini deleža določa tudi jamstvo članov, je seveda tudi to jamstvo članov za zadrugine obveznosti smešno nizko. Vsled tega je brez

dvoma pri zadrugah z omejeno zavezo nujna zahteva, da se deleži današnji valuti primerno zvišajo.

Saj vsi vemo, koliko je padla valuta! Vsi vemo, da se že splošno pri primerjanju današnjih cen s predvojnimi cenami računa krona za vinar, gotovo pa ne več kot krajcar.

Združni deleži imajo namen dati zadrugi lastni osnovni kapital, ki se imenuje deležna glavica, in s katerim zadruga lahko dela. V teku časa se ta deležni kapital pomnoži s pristopninami in z rezervnim zakladom, kar vse skupaj tvori lastni kapital zadruga.

Sedaj Vas pa vprašamo, kako naj zadruga dela z lastnim kapitalom, ako ima danes v najboljšem slučaju par sto kronic deležne glavice! Sami veste, kaj morete danes kupiti za sto kron. In ker nima zadruga lastnega kapitala, s katerim bi razpolagala, je seveda pri nakupu blaga ali pri napravah vezana na posojila, na kredit. In iz tega razloga se mnoge take zadruga obračajo za kredit na domačo hranilnico in posojilnico, ker drugje kredita ne dobijo.

Člani take zadruga ne pomislijo, da upnikom ne nudi nikakega jamstva niti zadruga sama, ker nima zadostnega lastnega kapitala, niti člani zadruga, ker je njihovo jamstvo vsed smešno nizkega deleža ravno tako smešno nizko.

Vzemimo slučaj, da taka zadruga za nakup blaga, strojev, gnojil, semen ali za kake naprave išče in dobi kredit pri domači hranilnici in posojilnici. Za ta kredit ne nudi zadostnega jamstva niti zadruga, niti njeni člani. To pa zato, ker znaša pri zadrugi delež še vedno par kronic, ali mogoče samo eno krono in zato tudi jamstvo vsakega člana ne presega deset kron. Pač pa vsi člani hranilnice in posojilnice, ki je zadruga z neomejeno zavezo, jamčijo s celim svojim premoženjem vlagateljem pri hranilnici in posojil-

nici za njihove naložbe. Vlagatelji pri hranilnici in posojilnici bodo vedno dobili povrnjene vloge do zadnjega vinarja, ker za to jamčijo vsa posestva, vse premoženje članov hranilnice in posojilnice. Vzemimo slučaj, da bi dotična zadruga hranilnici in posojilnici ne mogla plačati svojega dolga. Tedaj morajo to zgubo pri hranilnici in posojilnici v koncu koncev pokriti člani hranilnice in posojilnice, ki jamčijo s celim svojim premoženjem vlagateljem. To pa je krivica, to ni združno. Člani vsake zadruga naj jamčijo za svojo zadrugo, in ne gre, da člani hranilnice in posojilnice jamčijo za drugo zadrugo, za katero vsled prenizkih deležev in prenizkega jamstva ne jamčijo zadostno njeni člani.

Naj člani take zadruga tudi pomislijo, da je hranilnica in posojilnica predvsem zato tukaj, da daje posojila malim kmetom, malim obrtnikom, kateri kot člani zadruga jamčijo s celim premoženjem.

Pri zadrugah z omejeno zavezo je torej nujna potreba, da se deleži današnji valuti in potrebi zadruga primerno zvišajo in s tem zviša tudi jamstvo. Na ta način pride zadruga do potrebnega lastnega kapitala. Na ta način nudi pa tudi zadruga s povišanim jamstvom zadostno varnost za svoje dolgove, za svoje kredite.

Povišajte torej delež na prvem občnem zboru. Radi tega stavite na dnevni red točko »Prememba pravil«. Ker mnoge zadruga še niso spremenile pravil v smislu zahtev čl. 262 fin. zak., za kar jim je Združna zveza poslala potrebna navodila, naj istočasno s temi premembami premenijo tudi določbo o deležu in delež primerno zvišajo.

Za katere zadruga ta prememba glede deleža ni potrebna? Predvsem za zadruga z neomejeno zavezo, ker pri njih itak člani jamčijo s celim svojim premoženjem za zadrugine obveznosti. Potrebna pa ni ta prememba tudi za one zadruga z omejeno za-

vezo, ki imajo že dovolj lastnega denarja za svoje poslovanje ali ki sploh nobenega krediti in nobenega posojila ne potrebujejo kot so n. pr. kmetijsko - strojne zadruge, ki imajo

samo kmetijske stroje in že te vse poplačane, ali živinorejske zadruge, ki običajno ne potrebujejo za svoje delovanje obratnega kapitala.

Hrvatsko zadružništvo.

Mnogokrat in upravičeno se povdarja, da imajo Slovenci dobro organizirano, lepo razvito zadružništvo in da so v tem oziru v državi na prvem mestu. Premalo pa se naglašja vzrok, zakaj se je pri Slovencih zadružništvo tako hitro razvilo in je tako trdno organizirano. Ta vzrok je ravno v tem, da sovensko zadružništvo temelji na najvažnejši in najpotrebnejši organizaciji, na kreditnih zadrukah rajfajzenovega sistema. Te zadruge niso prinesle samo pomoči potrebnim in sposobnim kmetom ter ustvarile z zbiranjem kmetškega denarja in z dovoljevanjem kmetjskih posojil podlago kmetijskemu napredku in vsemu drugemu zadružništvu, ampak so zlasti s svojimi vzgojnimi, čisto zadružnimi načeli zbrale in vzgojile požrtvovalne zadružne delavce. Načelo neomejene odgovornosti za zadrugo in njene obveznosti, načelo samopomoči, samouprave in vzajemnosti kmetov manjšega okoliša, načelo neplačanega dela odbornikov za skupno korist, za občo dobrobit, to so ti isti temelji, katere so postavile rajfajzenove posojilnice ne samo sebi, ampak vsemu slovenskemu kmetijskemu in obrtniškemu zadružništvu sploh.

Niso pa imeli Hrvatje tako srečne roke pri ustanavljanju svojega zadružništva, kakor smo jo imeli Slovenci v dr. Kreku. In zato zadružništvo še danes na Hrvatskem med kmetjskim ljudstvom ni doseglo tiste veljave

in nima za kmetjsko ljudstvo tistega pomena, ki bi mu šla, ako bi temeljilo na zdravi podlagi. Tega se Hrvatje zavedajo in znani zadruhar Nikola Jagatić piše sam o hrvatskem zadružništvu tako - le: Že v prvem začetku zadružnega gibanja se našemu zadružništvu ni posrečila zadružna naloga. Moremo trditi celo to, da naše zadružništvo ni ustvarjeno na zadružnih temeljih. Temelj je samopomoč in vzajemnost. Hrvatsko zadružništvo pa se je razvijalo po svoji centrali: Hrvatski poljedelski banki. Ta je snovala hrvatske kmetijske zadruge po naših vaseh, da se čimbolje razdeli kredit, da se morejo dovoliti posojila onim kmetom, ki so bili v najtežjih gospodarskih razmerah in da se tako pomaga kmetjskemu ljudstvu. To je bilo plemenito delo, ki je sicer rešilo mnogo mnogo hrvatskih kmetov bobna, vendar ni bilo zasnovano na zadružnih načelih samopomoči in vzajemnosti. Zadružništvo ni pomoč, ampak samopomoč.

Ti početki so imeli posledice, ki se še danes naščujejo nad nami. V ljudstvu še ni prave zadružne zavesti, zadružnega pojmovanja. Navajeni smo na sprejemanje pomoči, ne pa na ustvarjanje in zbiranje lastnih sil. Pri naših ljudeh vlada bolj gospodarski značaj zadružnega pojmovanja nego oni idealni sociološki značaj, ki velja danes s svojimi najvišjimi cilji in načrti. Ta se ne zadovoljuje samo s tem, da zadružništvo služi kot sredstvo obrambe, ampak pojmuje zadružništvo kot gibanje,

katero zahteva za se, da ga uvedejo kot temelj novega družabnega reda.»

Takoj v početku se je torej napravila temeljna napaka in se je združništvo postavilo na načelo pomoči, mesto načela samopomoči in se je dalo v roke bankirjem mesto prijateljem ljudstva in ljudstvu samemu. Gotovo je bila to težka in za hrvatsko ljudstvo usodepolna zmot, za katero ljudstvo še danes trpi. Mesto da bi danes uživalo sadove lastnega ljudskega združništva, mesto da bi imelo za osnovo vsem svojim zadrugam lastni ljudski kapital in ljudsko delo, je hrvatsko združništvo še danes navezano na

banke in njihov kapital in vsled tega popolnoma v rokah kapitalistov.

To so bolne razmere, katere je treba ozdraviti, ker naprej tako ne gre. Seveda je to ozdravljenje, ta preokret k pravemu ljudskemu združništvu od nezdravega bankarsko-kapitalističnega združništva silno težak in bo zahteval velikega napora ljudskih prijateljev in ljudstva samega. Želeti je le, da bi se našli taki iskreni, požrtvovalni prijatelji ljudstva in da bi z močno roko, z veliko vztrajnostjo in pogumom vzeli v roke združno gibanje in ga privedli na zdrav temelj, na temelj samopomoči.

Neprijazna finančna oblast.

Lansko leto smo v 11. števil. Narodnega Gospodarja poročali o uspehu, ki so ga dosegli narodni zastopniki za naše združništvo s tem, da so se davčne in pristojbinske ugodnosti, ki jih uživajo zadruge v Srbiji, razširile na zadruge v celi državi.

V finančni zakon za l. 1922/23 je po zašlugi naših narodnih zastopnikov prišel člen 262, ki določa, katere pogoje morajo zadruge izvršiti, da postanejo deležne istih davčnih in pristojbinskih ugodnosti, ki jih uživajo srbske zadruge na podlagi čl. 95, 96 in 98 »srbskega zakona o poljedelskih in obrtnih zadrugah«. Ti pogoji so sledeči: a) da niti zveza niti njene zadruge po svojih pravilih ne dele članom na združne deleže nikakih dividend, b) da ne dobivajo člani upravnih in nadzornih odborov nikakih tantijem in c) da se rezervni zakad nikakor in nikoli ne sme deliti med člane.

Na podlagi tega smo dali v Narodnem Gospodarju (št. 11 iz l. 1922 stran 153) natančna navodila, kako naj zadruge postopajo radi premembe pravil v smislu zahtev čl. 262.

Vsaka zadruga je še posebej dobila točno pismo navodilo, kako naj spremeni pravila. Tudi Združna zveza v Ljubljani je sklicala izredni občni zbor in spremenila pravila v skladu s členom 262.

Toda delali smo račun brez krčmarja; nismo mislili, kako goreče (da ne rabimo hujšega izraza) so naše finančne oblasti in kako jim je v mislih edino fiskalni interes, tako da so radi tega interesa pripravljene tolmačiti jasne določbe zakona celo proti zdravemu razumu.

Finančna delegacija v Ljubljani se je postavila na stališče, da veljajo ugodnosti čl. 262 fin. zak. le za one zadruge, katerih člani so po pravilih izključno poljedelci ali obrtniki. To pa radi tega, ker čl. 262 govori o tem, da se ugodnosti čl. 95, 96 in 98 »Srbskega zakona o poljedelskih in obrtnih zadrugah« razširjajo na zadruge in njihove zveze v vsej kraljevini SHS. Zato ker se srbski združni zakon slučajno imenuje »zakon o poljedelskih in obrtniških zadrugah«, trdi finančna delegacija, da veljajo ugodnosti čl. 262 fin. zak. le

za one zadruge, ki imajo v svojih pravilih določbo, da morejo biti člani zadruge izključno le poljedelci ali obrtniki. To razlago je finančna delegacija seveda sporočila okrožnim sodiščem, da ne bi ista priznala zadrugam pristojbinskih ugodnosti.

Ker je to tolmačenje zmotno in proti zdravemu razumu, ker je čisto jasno, da so naši narodni zastopniki hoteli ugodnosti srbskih zadrug razširiti na vse zadruge v celi državi, bi sicer ne imelo nikakega smisla, da so zahtevali, da se v finančni zakon uvrsti člen, od katerega nobena naša zadruga ne bi imela nikake koristi, ako ga tolmačimo tako, kakor ga tolmači finančna delegacija. Naše zadruge namreč niso čiste stanovske organizacije, v katerih bi se združevali samo kmetje ali obrtniki in zlasti nimajo te določbe v pravilih. Pri naših hranilnicah in posojilnicah je član lahko tudi delavec, lahko tudi pripadnik kakega drugega poklica, čeprav so dejansko člani naših hranilnic in posojilnic skoro izključno kmetje. Tembolj velja to za kmetijske strojne zadruge, za živinorejske zadruge, za kmetijske nabavne in pro-

dajne zadruge, za mlekarske zadruge itd., pri katerih so, lahko rečemo, izključno kmetje ali obrtniki člani, katere pa vendar nimajo te določbe v pravilih in lahko pristopi, ako se za stvar interesira, tudi pripadnik kakega drugega stanu. Naše združništvo ni diferencirano po stanovih, ampak po predmetu, po svojem poslu. Zato imamo hranilnice in posojilnice za denarne oziroma kreditne posle, strojne zadruge za skupno nabavo strojev, mlekarske zadruge za predelovanje mleka itd.

Zadružna zveza je radi gori navedenega tolmačenja čl. 262 od strani finančne delegacije napravila vse korake, da se našim zadrugam priznajo vse ugodnosti čl. 262, ako spremenijo pravila, kakor zahteva ta člen. Ta člen pa nikjer ne navaja, da je pogoj ugodnosti tudi ta, da so člani zadruge po pravilih izključno kmetje in obrtniki. V tej zadevi je poleg vlog na finančno delegacijo, na finančno ministrstvo in na ministrstvo za poljedelstvo zaprosila tudi Glavni Zadružni Savez kot predstavitelja interesov zadružništva, da intervenira pri imenovanih ministrstvih.

Medsebojne terjatve med Nemško Avstrijo in Jugoslavijo.

Vprašanje medsebojnih terjatev med Jugoslavijo in Avstrijsko republiko, v kolikor te terjatve izvirajo iz dobe do 1. novembra 1. 1918, še do danes ni rešeno. V veliki meri je na tem vprašanju interesirano tudi zadružništvo, kajti okrog 30 posojilnic na Štajerskem, ki so bile prej članice zadružne zveze (Verband) v Gradcu, ima nad 6.000.000 kron naložb pri tej zvezi. Teh hranilnic in posojilnic ne zadene nikaka krivda, da niso pravočasno dvignile svojih naložb iz dveh razlogov: prvič je zveza v Gradcu že 1. 1918 vpeljala dolge odpovedne roke za naložbe zadrug, vsled česar je bilo izplačevanje naložb zadržano, dru-

gič pa je naša vlada (pod ministrom Ninčičem) s 1. februarjem 1919 prepovedala uvoz nežigosanih kron in s tem naravnost onemogočila, da pridejo posojilnice do svojih naložb. Pozneje je tudi Nemška Avstrija radi sekvestrov, katere je proglasila Jugoslavija nad imetji podanikov Nemške Avstrije, naložila na te naložbe prepoved, katere še danes obstoja.

Zadnji mesec so se v Beogradu vršila zopet pogajanja z delegati Avstrijske republike glede ključa, po katerem naj se poravnajo medsebojne terjatve med podaniki naše in avstrijske države in glede ukinitve

sekvestrov. Pri teh pogajanjih je ministrstvo pravde v načelu že pristalo na to, da dobijo jugoslovanski upniki za eno staro krono 20 nemško - avstrijskih kron, kar bi pri sedanjem kurzu nemško - avstrijske krone pomenilo, da naše hranilnice in posojilnice ne dobijo niti desetine svojih naložb v jugoslovanskih kronah.

Ker so bila ta pogajanja neposredno pred zaključkom, je združništvo združeno z drugimi prizadetimi gospodarskimi organizacijami v Sloveniji na podlagi sestanka pri trgovski zbornici v Ljubljani napravilo predstavo, v kateri protestira proti zaključitvi pogajanj na podlagi gornjega ključa, ker bi s tem bile silno oškodovane številne naše hranilnice in posojilnice, mestne hranilnice in drugi zavodi, in zahteva, da se postavi v osnovo pravičen ključ, da pridejo naši upniki do svojega denarja in sicer v istem znesku jugoslovanskih kron, kolikor je znašala terjatev v starih kronah.

Tudi pri Glavnem združnem savezu se je vršila posebna anketa glede tega vprašanja, katere so se udeležili minister Popović, minister Ribarž, delegat poljedelskega ministrstva dr. Stojković, delegat finančnega ministrstva Starčević in delegat ministrstva pravde Kavčič. Ta anketa je prišla do zaključka, da so zahteve slovenskih upnikov upravičene in da je vlada v slučaju, ako bi sklenila z Nemško Avstrijo dogovor na podlagi neugodnejšega ključa, dolžna slovenskim posojilnicam povrniti vso škodo, za ko-

likor bi utrpele na svojih terjativah vsled neugodnega ključa.

Združni zvezi v Ljubljani in Celju ter druge gospodarske organizacije so imele dne 6. februarja t. l. ponovno posvetovanje v tem vprašanju v Ljubljani pri Trgovski in obrtniški zbornici, pri katerem se je sklenila ponovna spomenica na ministrstvo pravde z zahtevo, da se našim upnikom izplačajo njihove naložbe v nemško - avstrijskih denarnih zavodih v jugoslovanskih kronah v razmerju ena jugoslovanska krona za eno staro krono s 5% obrestmi vred. Ako bi pa vlada iz kateregakoli vzroka sklenila z Avstrijsko republiko poravnavo na neugodnejšem razmerju, se zahteva od vlade povrnitev vse škode, da pridejo upniki do polnih zneskov svojih terjatev, to pa radi tega, ker je vlada zakrivila s svojo prepovedjo uvoza nežigosanih bankovcev in s svojimi sekvestri, da niso naši upniki že prej mogli izterjati svojih terjatev.

Dasi imamo v ustavi določbo, da država materijelno podpira združništvo, vidimo v dejanjih ravno nasprotno in je država pripravljena brez pomisleka oškodovati posojilnice za milijone in s tem tudi tisoče malih varčevalcev, ako se ji gre za kako kupčijo in za volilne fonde, kakor je menda slučaj pri teh pogajanjih z Nemško Avstrijo, pri katerih se gre tudi za Steinbeissova podjetja, za visoke takse za odkup sekvestrov in za nakup palače za naše poslaništvo na Dunaju.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje 6. Kdo predseduje občnemu zboru, ali načelnik zadruga sam, ali bi se moralo praviloma voliti šele predsednika občnega zbora? (Kmet dr. v Št. R.)

Odgovor: Merodajna za to so pravila

zadruga ali poslovnik zadruga. — Pri večini kmetijskih nabavnih in prodajnih združenj je v pravilih določeno, da občnemu zboru predseduje predsednik načelstva, ako je občni zbor sklicalo nadzorstvo.

Pri večini hranilnic in posojilnic v pravilih sploh ni določeno, kdo predseduje občnemu zboru. V takem slučaju si izvoli občni zbor sam predsednika občnega zbora. Otvori pa občni zbor načelnik zadruga, ki ga je tudi sklical. Ako ima pa hranilnica in posojilnica poslovnik, kjer je določeno, kdo vodi občni zbor, potem je seveda zato merodajen poslovnik.

Vprašanje 7: Ali občni zbor voli najprvo načelnika in potem ostale odbornike ali vse skupaj kot odbornike, ki si potem na prvi načelstveni seji izvolijo izmed sebe načelnika? (Kmet dr. v Št. R.)

Odgovor: Istotako kakor za prejšnje vprašanje so v prvi vrsti merodajna za to pravila zadruga ali poslovnik, ker združni zakon o tem ničesar ne določa. Navadno pa se pravila glasijo tako: načelstvo obstoji iz načelnika in šestih odbornikov, katere izvoli občni zbor za eno leto. Ako se pravila tako glasijo, potem občni zbor voli načelnika in odbornike sam. Odborniki sami si si torej ne izbirajo načelnika. Glede nadzorstva pa se pravila običajno glasijo tako, da občni zbor izvoli nadzorstvo, obstoječe iz pet članov, za dobo enega leta. Nadzorstvo potem izvoli iz svoje sredine predsednika in druge poslovnike. Tu je jasno, da predsednika nadzorstva ne voli naravnost občni zbor, ampak ga šele določijo izmed sebe od občnega zbora izvoljeni člani nadzorstva. Ako pa tozadevno v pravilih sploh ni ali ni zadosti jasno povedano, potem odločuje občni zbor sam o tem, ali voli člane načelstva, ki si potem izberejo načelnika, ali pa voli občni zbor sam načelnika in posebej ostale člane načelstva.

Vprašanje 8: Kdo naj skliče prvo sejo nadzorstva po občnem zboru, ali načelnik zadruga, ali najstarejši član izvoljenega nadzorstva? (Kmet dr. v Št. R.)

Odgovor: To vprašanje v pravilih ve-

čine zadrug ni rešeno, poslovnika pa večina zadrug nima. Prvo sejo novoizvoljenih članov nadzorstva skliče načelnik zadruga (odbora). Ako bi jo pa ta ne sklical, jo lahko skliče najstarejši izmed izvoljenih članov nadzorstva. Na prvi seji se nadzorstvo konstituira, to se pravi, si izvoli svojega predsednika (načelnika) in druge poslovnike. Za bodoče potem seje nadzorstva sklicuje načelnik nadzorstva.

Vprašanje 9. Ali je načelnik potem izvoljen za tri leta, ko preteče njegova doba kot odbornik v smislu pravil, ali samo za eno leto? (Kmet dr. v Št. R.)

Odgovor: Že pri vprašanju 7. smo rekli, da so v prvi vrsti merodajna pravila. Ker pa pravila navadno določajo, da voli občni zbor načelnika in ostale člane odbora za dobo treh let, je načelnik kot tak izvoljen za tri leta. Drugače je seveda, ako pravila določajo, da občni zbor voli vse člane načelstva, kateri šele izmed sebe na prvi seji izberejo načelnika (se konstituira). V tem slučaju se načelstvo konstituira in si torej tudi določi načelnika samo za eno leto in ko se na prihodnjem občnem zboru načelstvo spremeni ali po volitvah nadopolni, se mora načelnik zopet na novo izbrati na prvi seji načelstva.

Iz tega, kakor iz vprašanj pod 6, 7 in 8 pa je jasno, kako potreben je pri vsaki drugi poslovnik, ker je toliko vprašanj, katera niso rešena niti v združnem zakonu niti v pravilih.

Vprašanje 10: Ali more konsumno društvo odnosno kmetijska nabavna in prodajna zadruga imeti trgovske vajence in jim izdati spričevala? (Konsumna zadruga v G.)

Odgovor: Po obrtnem redu je za izvrševanje trgovskega obrta poleg splošnih zahtev obrtnega reda potreben tudi dokaz usposobljenosti. Ta dokaz je doprinesiti z učenim spričevalom o pra-

vilno končanem učnem razmerju in z oblastno potrjenim spričevalom o najmanj dveletni službi v kakit trgovini, pri čemer pa mora celokupna praksa (kot učenec in kot pomočnik) znašati najmanj 5 let.

Zadruga morejo vzeti vajence na temelju § 98 obrt. reda, ako imajo same potrebne strokovne znanosti. To bo pri zadrugah le tedaj, ako je poslovodja trgovsko izvežban, ima torej sam potrebna spričevala v smislu zgornjega odstavka. Ker pa so trgovci organizirani v stanovske zadruga, imenovane gremije, je v pravilih teh gremijev posebej predpisano, kdo sme sprejemati vajence, kako se napravi pogodba (običajno s soglasjem gremija) in kako je treba izvršiti prijavo vajencev gremiju. Razmerje med mojstrom (zadrugo) in vajencem mora biti urejeno s posebno pogodbo.

Pripominjamo, da zadruga stojijo na stališču, da niso trgovci in zato ne veljajo za nje predpisi obrtnega reda. Dasi to vprašanje še do danes ni rešeno in upravne oblasti s predpisi obrtnega reda zadruga naravnost šikanirajo, vendar velja za vse blagovno združništvo edino pravo načelo, da zadruga, ki poslujejo samo s svojimi člani, niso trgovci in ne podležijo predpisom obrtnega reda. Pač pa se pri združnih nastavljenih pojavlja stremljenje dobiti v službi zadruga trgovsko izvežbanost in potem seveda čimprej otvoriti lastno, v največ slučajih konkurenčno trgovino. Ta pojav ne obeta nič dobrega za združništvo. Kdor smatra združništvo samo za trgovino, za takega pri zadrugi ni mesta in naj se kot učenec vpiše in vežba le pri trgovcih.

Vprašanje 11: Prosimo pojasnila, kako naj postopamo v sledečem slučaju. Dolžnik, kateremu je posojilnica (za načrte železnice) dala 40.000 Din. posojila proti poroštvo več

drugih posestnikov, je umrl. Ali naj posojilo odpovemo in je priglasimo zapuščinskemu sodišču? (Hip. v S.)

Odgovor: Pravilno je, da priglasite terjatev napram pokojnemu zapuščinskemu sodišču, ker je bil on glavni dolžnik, dočim so ostali posestniki le poroki in plačniki. — Ako je kateri iz teh porokov pripravljen stopiti na mesto pokojnega kot glavni dolžnik, je to seveda stvar soglasja in dogovora in v tem slučaju morate izstaviti novo zadolžnico na ime novega dolžnika.

Vprašanje 12: V pravilih naše hranilnice in posojilnice je v § 10 določeno, da določa načelstvo višino obresti za posojila, v § 36 pa določeno, da načelstvo v sporazumu z nadzorstvom določa višino obresti za hranilne vloge. Zakaj ta razlika in kako določa višino obresti za hranilne vloge načelstvo v sporazumu z nadzorstvom? (Hip. v P.)

Odgovor: Ta razlika ne obstoji samo pri vaši posojilnici, ampak pri veliki večini posojilnic in je utemeljena v tem, da se višina obresti za posojila ravna po višini posojila, po roku posojila, varnosti posojila in po tem, ali je posojilo na osebno poroštvo ali na zastavo nepremičnin. Načelno se vsakokrat, ko se posojilo v načelstveni seji dovoli, mora tudi določiti obrestna mera za dotično posojilo z ozirom na ravno navedene činitelje. — Obrestna mera za hranilne vloge je za vse brez razlike ena in ista izvzete vezane vloge in se ne menja toliko, kolikor obrestna mera za posojila. Zato je popolnoma utemeljen predpis vaših pravil, da višino obrestne mere za hranilne vloge določi od časa do časa načelstvo sporazumno z nadzorstvom in sicer najbolje v skupni seji načelstva in nadzorstva.

Vprašanje 13: Kako se računajo obresti v tekočem računu (od vlog v tekočem računu oziroma od kreditov v tekočem računu)? (Hip. v P.)

Odgovor: Za odgovor tega vprašanja je potreben cel članek s primeri in z razlago, ker je to vprašanje približno tako široko, kakor če vprašate, kako se ustanavlja in vodi hranilnica in posojilnica. Natančno pojasnilo o računanju obresti v tekočem računu (dnevno obrestovanje) imate v Narodnem Gospodarju za l. 1917 na strani 101 do 105 z vsemi potrebnimi vzorci. Dobite pa to tudi v učnih knjigah za trgovske šole in trgovske tečaje. Glavno za preračunavanje dnevnih obresti je poznanje obrestnega števila in ključa. Obrestno število

dobimo, ako množimo kapital s številom dni in to delimo s sto. Obrestni ključ ali obrestni divizor pa dobimo, ako 360 delimo s številom obresti. Za vzorec vam lahko služi izvleček iz tekočega računa, katerega vam vsakega pol leta pošlje Zadruga zveza v Ljubljani. — Pripominjamo pa pri tej priliki, kako važno je, da vsaka zadruga redno hrani Narodnega Gospodarja, da se ob eni ali drugi priliki pouči o vprašanih, za katere se mora sicer obračati v Ljubljano na Zadružno zvezo.

□ □ □ □ □ □ □ ZADRUŽNIŠTVO. □ □ □ □ □ □ □

Lastni kapital v razmerju s cenami blaga. Razmerje med lastnim kapitalom zadrug in med potrebnim obratnim kapitalom postaja tem neugodnejše, čimbolj pada valuta, in je došlo že do mej smešnega. Pri konsumnih društvih v N. Avstriji je znašal pred vojno delež 30 do 50 kron; takrat je stal kilogram moke samo 40 vinarjev. Danes stane kilogram moke v Nemški Avstriji 8000 kron, dočim je delež ostal po največ isti kakor pred vojno. Da pri takih razmerah lastni kapital niti v majhnem odstotku ne zadostuje za nabavo blaga, je razumljivo. Zadruga skušajo najti razne načine, kako priti do potrebnega obratnega kapitala. Poleg zvišanja deležev, s čemer se ne doseže posebno velikih kapitalov, forsirajo konsumna društva v Nemški Avstriji zlasti zbiranje hranilnih vlog od svojih članov. Poleg tega zahtevajo od novih članov visoke pristopnine, ki se pripišejo rezervnemu zakladu.

Na straži. Ob priliki glavne skupščine Splošne zveze nemških zadrug v Avstriji je zastopnik nemškega zadružništva dr. Crüger opozarjal na to, da morajo zadruga z ozirom na nestalne razmere zlasti z ozirom na ra-

pidno padajočo valuto silno paziti, da si ohranijo svoj položaj, da morajo zlasti voditi pravilno obrestno politiko, kakor jo zahteva silno padla valuta in silno pomanjkanje denarja. »Brigati se moramo za rentabelnost, za likvidnost in za delavno sposobnost naših zadrug. Zato je prava obrestna politika danes bolj potrebna nego sploh kedaj. Drugo vprašanje je vprašanje režije, stroškov. Tudi tu je treba prilagoditi se zahtevam časa in je nameščence treba draginji primerno plačati, ako se to ne zgodi, bodo šli h konkurenci.« — Ni izključeno in v manjši meri je že bila dana prilika, da se tudi naše zadruga pečajo s temi vprašanji. Čimbolj bo valuta padala, tembolj bodo morala vodstva zadrug paziti, da ohranijo položaj zadruga v razburkanem morju spekulacije, da vzdržijo ravnotežje med stroški in dohodki s pravilno obrestno politiko pri hranilnicah in posojilnicah, s pravilnim uravnavanjem cen pri blagovnih zadrugah.

Finci delajo v zadrugah. Finci, mal narod med Rusijo in Švedijo na severu Baltskega morja, ki so po razvalu Rusije postali samostojni, so naravnost vzor drugim malim narodom glede pridnosti in vztrajnosti, s katero

delajo za kulturni in gospodarski napredek svoje države. V Finski je zadrug kot jezer — na tisoče. Finci so vzorni zadrugarji, so narod, ki si sam pomaga. Kapitalistom, oderuhom, izkoriščevalcem najmanj rože cveto v Finski. Široke mase kmetskega in delavskega ljudstva so se zbrale in utrdile okrog svojih zadrug — kreditnih, konsumnih in produktivnih. Pri njih za oderuhe ni niti prostora, niti prilike. Izobraženi in zavedni finski kmetje in delavci so vzeli vse v svoje roke. (Hrvatski Glasnik.)

Zadružni tečaj v Mariboru. V dneh od 7. do 11. januarja se je vršil štiridnevni zadružni tečaj za vodstvo posojilnic v Mariboru. Tečaja se je udeležilo 11 posojilnic iz Štajerske z 20 zastopniki. V prvi vrsti se je predavalo posojilniško knjigovodstvo in bilansiranje in sicer praktično na podlagi vseh potrebnih knjig in tiskovin. Poleg tega se je vršil tudi najpotrebnejši pouk o upravi in vodstvu posojilnic s praktičnimi vajami o sestavi zapisnikov, vlog na oblastva, davčnih napovedi itd.

Potreba po takih tečajih je zelo velika in le žal, da je na razpolago premalo moči za predavanja, ker je n. pr. na tem tečaju predaval skoro izključno en revizor.

Fašisti in zadrug. »Konkordija«, zadružno glasilo švicarske zadružne zveze istega imena, prinaša veliko podatkov o nasiljih, ki so si jih dovolili fašisti v raznih italijanskih provincih proti zadrugam in o večmilijonskih škodah, ki so jih povzročili zadružništvu s tem, da so razgrabili njihove založbe, demolirali lokale in prisilili zadrug, da ustavijo poslovanje, odnosno likvidirajo.

List pristavlja, da je poleg političnega furorja pri teh nasiljih ponajveč igral vlogo osebni interes malih trgovcev, ki pripadajo fašistovski organizaciji in so se hoteli znebiti nadežne konkurence zadrug na najenostavnejši

način s tem, da razbijejo, razgrabijo in s silo ustavijo njihovo delovanje.

Kaj potrebuje zadruga: Može nepodkupljive; Može, ki jih bogastvo ne omami; Može, ki so v malem in velikem zvesti; Vztrajne može, ki jim neuspeh ne vzame poguma; Može, ki nimajo dvojne morale: eno za privatno življenje in drugo za javne zadeve; Može, ki splošne interese stavijo nad svoje osebne in zasebne interese; Može, ki držijo svojo besedo in ohranijo svojim prijateljem zvestobo v veselih in žalostnih dneh. (Totomjanceva antologija).

Pridobnina in zadruga. Po § 84 e) zak. o posebni pridobnini so zadrug pod gotovimi pogoji pridobnine popolnoma proste, ako bilančni dobiček ne presega K 1200.— Če je pa čist dobiček višji, predpiše se pridobninski davek z 2% do 5% v zavisnosti od višine čistega dobička. Ti zneski so seveda imeli pomen v razmerah pred vojno, ko smo imeli zlato valuto. Danes so razmere čisto druge, toda naše davčne oblasti se strogo držijo teh predpisov in ministrstvo financ ni smatralo za potrebno, da se naši valuti primerno ti zneski spremenijo. — Pač pa je to izvršila Češkoslovaška republika, da si je njena valuta znatno boljša nego naša. V republiki so pridobnine proste zadrug, katerih bilančni dobiček ne presega 6000 Kč (poprej 1200 K), kar bi v naših kronah znašalo nad 72.000.

Čebelice in varčevanje. Zadrugarji pri Hrvatih so prišli do prepričanja, da kreditno zadružništvo pri njih ne uspeva, ker je ena največjih napak naroda zapravljivost. Ker pa uvidevajo, da brez kreditnih zadrug, ki naj zbirajo ljudski denar, tudi drugo zadružništvo ne uspeva, so se lotili naloge vzgajati k varčnosti mladino in so v to svrhu začeli ustanavljati v prosvetnih društvih »Čebelice«. Kot centralo teh »Čebelic« so ustanovili pri Zadružni zvezi v Zagrebu »Središnjico hrvatskih čebelic«. Da bi dosegli večji uspeh, je

načelstvo Zadrúžne zveze v Zagrebu določilo nagrado K 3000. — za ono »Čebelico«, ki bo v l. 1923 izkazala najboljši uspeh. — Ker je tudi pri nas pri mladini smisel za varčnost zelo padel in se začelo širiti brezmiselno zapravljjanje in ker niti šola, niti dom ne vršita v zadostni meri vzgoje k varčnosti, je naloga naših kulturnih društev, da ustanovijo »Čebelice« in da začnejo na vse mogoče načine razširjati smisel za varčevanje. Kolikor nam je znano, je Društvena nabavna zadruga v Ljubljani izdala za vodstvo takih čebelic priročnik, zelo enostavne tiskovine, zraven tudi knjižico z najpotrebnejšim poukom in je organizirala »Centralno čebelico«, katera naj vodi vse »Čebelice« po društvih in sprejema prihranke podeželskih »Čebelic« na obrestovanje. Gotovo zdrav pojav.

Zakon o ustanavljanju agrarnih zajednic (kot zadrug). V Uradnem listu št. 8 z dne 22. januarja je objavljen zakon o ustanavljanju agrarnih zajednic, ki je podpisan od ministra pravde dr. Laze Markovića, ki pa predstavlja obenem lep vzorec tega, kakšen ne sme biti zakon. V 23 dolgovernih, gostobesednih in čisto nejuridično formuliranih členih pove zakon samo to, kako se ustanavljajo najnovejše zadruge agrarne zajednice, to so ekonomske združbe interesentov agrarne reforme naseljenih dobrovoljcev, poljedelcev. Samo en člen podajamo za vzgled. Člen 21.: »To so samo prvi in najbistvenejši predpisi, ki se morajo izvršiti. Nadaljne formalnosti in navodilo o nadaljnjem poslovanju se izdelajo naknadno; če pa se pokaže, da je treba in mogoče, se bodo prirejali posebni tečaji za poslovodje zajednic. — Vendar se je treba za vsak nasvet, vsako navodilo, vsako podporo ali intervencijo neposredno ali posredno obrniti na to ministrstvo ali na oblastne, ali krajevne organe ministrstva, in zajednica dobi kar zahteva.« Srečne zadruge agrarne zajednice, ki bodo od ministrstva

dobile, kar bodo zahtevale. Ta zakon je sramota pred kulturnim svetom in uradni dokaz, da sedijo v ministrstvih nesposobni ljudje, ki bi mogoče lahko vršili koristen obrt, ki pa so od velike škode, ako hočejo delati zakone. Ne vedo niti osnovnega načela, da mora biti zakon kratek in jasen.

Profi. Sombart o konsumnem zadrúžništvu. »Smatram gibanje konsumnega zadrúžništva za najvažnejši in najboljši pojav našega časa. Največji njegov pomen ne leži ravno v tem, da preskrbljuje masam cenejša živila, kakor veliko bolj v dejstvu, da je poklicano, da igra važno vlogo pri prehodu našega današnjega kapitalističnega gospodarstva v višji organični red. Polagoma prihaja uvidevnost, da je vse, kar imenujemo smotreno ali skupno gospodarstvo, ozko zvezano s predpogojem izenačenja in stabiliziranja potrebe, t. j. konsuma. Da k temu doprinese svoj delež, v tem je največja historična naloga in delo konsumnih društev.«

Zadrúžništvo — pomoč v težkih časih. V zadnji številki »Domoljuba« je izšel lep članek, ki opozarja kmete, da prihajajo na nje težki časi in da bo v teh težkih časih edino zadrúžništvo njihova pomoč. Samo en odstavek iz članka: »Prihajajo težki časi za kmete. Težko bo gospodariti. Visoki davki, draga obleka, drage gospodarske in gospodinjске potrebščine, dragi delavci in posli, za vse te stvari veliki izdatki, dohodkov pa malo, zelo malo. In ko bo beda že dosti velika, bo pa zopet vlada prišla s svojo nesrečno carinsko politiko in bo še hujše udarila. Ni mi treba pripovedovati, sami čutite, kako gre vedno na slabše! Ali boste stali prekrižanih rok, ko voda narašča, ko nam odnaša naše premoženje in nam že prihaja do grla? — Sami si moramo pomagati. V združenju je moč. Zadruga je tista, ki

je že rešila nekajlo pred tridesetimi leti iz klešč oderuhov marksisteregakmeta in mu pomagala k boljšemu, k naprednemu gospodarstvu. Zadruga je tista, ki nam tudi danes lahko pomaga.«

Prepoved zadružnega dela. V mnogih nemških državah se je učiteljem prepovedalo, da sodelujejo pri zadrugah kot blagajniki oziroma knjigovodje pri posojilnicah in sličnih ustanovah. — Našim učiteljem tega ni treba prepovedati, ker so menda bele vrane tisti, ki pri ljudskih ustanovah, kot so zadruge, sodelujejo.

Še iz zakona o agrarnih zajednicah. Člen 16... »V prvi vrsti je treba takoj naročiti štampljo s točno firmo (naslovom zajednice), obenem pa potrebno blazinico z barvo. Poleg tega je treba nabaviti tri navadne knjige za zapisnike o skupščinah, sejah upravnega odbora in sejah nadzorstvenega odbora. Istotako je treba nabaviti navadno trgovsko knjigo...« Člen 16 torej govori onabavah. Člen 10 točka e) četrti odstavek: »Uspeh zajednice je zavisen od izobrazbe volje, sposobnosti in poštenosti upravnega odbora, zajedničarskega poslovanja in nadzorstvenega odbora; zato je treba izvoliti najsposobnejše, najrazumnejše in najbolj poštene, drugače je ves trud zaman.« Tudi trud tega zakona o agrarnih zajednicah bo zaman in zaman je videl zakon in pritisnil državni pečat čuvar državnega pečata minister pravde dr. L. Marković, ker ni opazil, da to ni zakon, ampak skrpucalo.

Doneski zavarovalnic za gasilske straže in gasilce. Z zakonom od 23. dec. 1922 (Ur. l. 7 od 19. jan. 1923) se nalaga vsem zavarovalnicam in družbam, da plačajo v s a k o

leto dva odstotka od vplačanih zavarovalnin kot zakoniti donesek v korist gasilskih straž in en odstotek kot podporo gasilcem, ki so ponesrečili v službi. Stekajo se ti odstotki v »gasilski zaklad«, ki ga upravlja pokr. uprava.

Središnji Savez jugoslovanskih seljačkih zadruga u Sarajevu, kateremu pripadajo pretežno muslimanske zadruge, je bil sprejet v Glavni zadružni savez kot trinajsti član.

Kletarski in zadružni tečaj se je vršil v drugi polovici meseca januarja v Semiču. O kletarstvu je zelo nazorno predaval vodja vinskega oddelka Gospodarske zveze, g. Podboršek. K zaključku je vsem udeležencem na Maligand-u ugotovil, koliko odstotkov alkohola imajo vzorci njihovih vin. Dr. Basaj je predaval o zadružništvu. Možno so sklenili, da se bodo v bodoče bolj zanimali za domačo posojilnico in njeno poslovanje ter tudi vsem znancem priporočali, da nalagajo denar v domačem zavodu. Odločili so se tudi, da čimprej ustanove vinarsko in kletarsko zadrugo, ki bi gotovo lahko mnogo koristila pri prodaji vin. — Pokušnje, ki so jih udeleženci prinesli, kažejo, da imajo Semičani prav dobro kapljico.

Vse naročnike ponovno prosimo, da plačajo naročnino. Položnice smo priložili prvi številki N. G. za l. 1923.

One zadruge, ki nam na našo okrožnico z dne 8. nov. 1922 še niso odgovorile, ponovno prosimo, da to store. Gotovo glavna skupščina Zadružne zveze v Ljubljani ni preveč zahtevala, ko je sklenila, naj bodo vsaj vsi člani načelstev in nadzorstev naših zadrug naročniki Nar. Gospodarja. Z zadružno izobrazbo šele je dan pogoj za zadružno za-vest in disciplino.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice na Blokah, r. z. z. n. z., se vrši dne 4. marca 1923, popoldne po večernicah v uradnih prostorih pri Pari. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za leto 1922. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Št. Jerneju, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 25. februarja ob 15. uri popoldne v Društveni dvorani. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Potrjenre rač. zaključka za l. 1922. 4. Prememba pravil. 5. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Št. Juriju pod Kumom, r. z. z. n. z., se vrši dne 25. februarja 1923, ob 7. uri dopoldne v posojilničnih prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Prememba pravil. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Selcih, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 25. februarja 1923, ob 7. uri zjutraj v pisarni hranilnice in posojilnice. 1. Poročilo načelstva in rač. pregled. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 3. Volitev a) načelstva, b) rač. pregledovalcev. 4. Prememba pravil. 5. Čitanje revizijskega poročila. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Oblačilnice za Slovenijo, r. z. z. o. z., v Ljubljani, bo dne 26. februarja 1922, ob šestnajstih (4. uri) v uradnih prostorih zavoda v Ljubljani, Solski drevored št. 2/I. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za leto 1922. 3. Sprememba pravil (§ 27 zadr. pravil.) 4. Volitev nadzorništva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Gospodarske zveze, r. z. z. o. z., v Ljubljani, se bo vršil dne 1. marca 1923, ob 10. uri dopoldne v poslovnih prostorih v Ljubljani. 1. Odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva. 3. Poročilo nadzorstva. 4. Odobritev rač. zaključka za l. 1922 in razdelitev čistega dobička. 5. Volitev načelstva. 6. Izprememba pravil. 7. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne družbe v Braslovčah, r. z. z. o. z., se vrši dne 4. marca 1923, ob 3. uri pop. v cerkveni hiši. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 3. Prememba pravil. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Konsumnega društva v Št. Jerneju, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 4. marca ob 3. uri pop. v društveni dvorani. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 3. Volitev a) načelstva b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

XVI. redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Bučki, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 4. marca 1923, ob 3. uri popoldne v posojilniških prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrjenre rač. zaključka za l. 1922. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Sprememba pravil. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske zadruge za Spodnje Stajersko v Račjem, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 3. marca 1923, ob 3. uri popoldne v zadrudnem skladišču. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1922. 3. Prememba pravil. 4. Sklepanje o prodaji nepremičnin. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Kamnici pri Mariboru, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 25. februarja 1923, ob pol 8. uri dopoldne v zadrudni pisarni. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobrenje računskega zaključka za l. 1922. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Prememba pravil. 5. Volitev načelstva in nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor čevlarsko gospodarske zadruge na Dobračevi pri Žireh, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 4. marca 1923, ob 1. uri popoldne v zadrudnih prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Prememba pravil. 6. Slučajnosti.

Mlekarska zadruga v Srakovljah, r. z. z. o. z., je po sklepu občnega zbora z dne 23. julija 1922, stopila v likvidacijo. Likvidacijska firma se je vpisala v zadrudni register z dne 16. januarja 1923. Likvidatorji so Janez Gregorc, Jožef Miklavčič in Janez Zupan ter podpisujejo firmo skupno. — Upniki zadruge se pozivljajo, da prijavijo svoje terjatve.

Občni zbor hranilnice in posojilnice v Srednji vasi r. z. z. n. z., se bo vršil dni 4. sušca 1923, ob pol 3. uri popoldne v župnišču. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrjenre rač. zaključka za l. 1922. 3. Slučajnosti.

Občni zbor Posojilnice pri Sv. Lenartu v Slov. goricah, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 3. aprila 1923 pop. ob 14. uri v zadrudni pisarni, v slučaju nesklepčnosti pa dne 24. aprila ob isti uri in na istem prostoru pri vsakem številu navzočih udov. 1. Čitanje revizijskega poročila. 2. Poročilo nadzorstva in načelstva. 3. Odobritev računskega zaključka za l. 1922. 4. Razdelitev čistega dobička. 5. Volitev načelstva in nadzorstva. 6. Predlogi.

Občni zbor hranilnice in posojilnice v Strujah, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 4. marca 1923 ob 3. uri pop. v posojilničnih prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

